

EEN RUZIE MET DODELIJKE AFLOOP

door J. van der Meulen

Pijpenmakers blijken een roerig volkje te zijn, dat regelmatig met de justitie in aanraking komt. Onduidelijk is echter, of zij meer delicten plegen dan binnen andere beroepsgroepen, met vergelijkbare sociale status, gebruikelijk is.

Opvallend zijn de vele conflicten die ontstaan tussen vakgenoten. De onenigheid blijft meestal beperkt tot verbaal geweld en geringe schade, maar een enkele keer loopt de ruzie ook ernstig uit de hand. Helaas is de oorzaak van de problemen meestal niet terug te vinden in de archieven en kunnen we slechts gissen naar het ontstaan. Hebben de moeilijkheden te maken met de uitoefening van het ambacht of zijn het gewoon burenruzies? We mogen aannemen, dat de slechte sociale omstandigheden vaak aan de basis staan van de meningsverschillen. Men moet immers lange dagen hard werken voor een karig loon. Bovendien was er een hoge kindersterfte en waren de levensverwachtingen gering. Redenen te over om niet opgeruimd door het leven te gaan. Als we ons tevens realiseren, dat vakgenoten in de regel geconcentreerd waren in een bepaalde straat of wijk, waar in te kleine huizen gewoond en gewerkt moest worden, dan is er voldoende aanleiding aanwezig voor het ontstaan van irritaties tussen collega's.

In het Goudse streekarchief zijn ook voorbeelden te vinden van onenigheid tussen pijpenmakers. In het crimineel vonnisboek staat op 17 juni 1641 vermeld, dat pijpenmaker Beuijen Leendertsz. (Bouwen Leendertsz.) veroordeeld wordt, omdat hij in februari zijn collega Pieter Jansz. (de Waert) heeft vermoord (1). In een ander rechterlijk document (2) staan de gruwelijke details opgetekend van hoe de moord is gepleegd: *"met een opstecker (dolk) in de rechter zijde, beneden de navel, gaende de steeck door(h)een van de gave darmen tot aen de lever toe te quetsen, dat hij op ten 2e maart van deselve quetsuyren is gestorven."*

Pieter Jansz. wordt op 11 maart begraven in de St.-Janskerk. De dader, Bouwen Leendertsz., wordt voor 100 jaar verbannen uit Holland, Zeeland en West-Friesland en zijn goederen geconfisqueerd. Als hij de euvele moed heeft toch terug te komen, kan hij rekenen op de doodstraf. Bouwen wordt dus van huis en haard verdreven en heeft geen goederen of bron van inkomsten meer.

Deze zaak heeft echter een vervolg, omdat Bouwen zich via een getuigenverklaring wil verdedigen voor zijn handelswijze. Op 12 november 1643 wordt, op verzoek van Bouwen Leen(d)ertsz. (3), door notaris Theodoro Vlack een akte opgemaakt. In dit document verklaart Anthony Glerstens, pijpenmaker 23 jaar oud, dat Pieter Jansz. de Waerd, enige tijd voor zijn

dood achter Bouwens rug om, hem bedreigde met de woorden: "*ick zal zijn leven hebben, off hij zal 't mijne hebben, daerbij voegende met harer dreijgende woorden, ick zal 't hem noch wel te passe brengen...*" (ik zal het nog wel eens uitvoeren). Tevens blijkt, dat Bouwen en Pieter reeds meerdere malen met elkaar op de vuist zijn gegaan. Helaas vermeldt ook dit stuk niet, wat de oorzaak is van het dodelijke conflict. Wel blijkt, dat Bouwen na zijn verbanning "*in dijenst is op 't schip van oorloge van de vice admirael Wilte Wiltensz.*"

Uit de akte blijkt tevens, dat zowel Anthony Glerstens als Pieter Jansz. knechts waren, die beiden in het huis van pijpenmaker Gijsbert de Vinck werkten (4).

NOTEN

- 1 Streekarchief Hollands Midden, Gouda (SG). Oud rechterlijk archief (ORA) , inv.nr.179, fol. 141v.
- 2 SG. ORA, inv.nr.62, fol. 111v.
- 3 SG. Oud notarieel archief, inv.nr.137 I, fol. 61.
- 4 Deze zaak wordt ook in beknopte vorm aangehaald door D.H. Duco (The archaeology of the clay tobacco pipe. V. Europe 2, BAR 106 (ii), 1981, p. 187). De beide verwijzingen naar zowel het rechterlijk als het notarieel archief zijn echter onjuist.

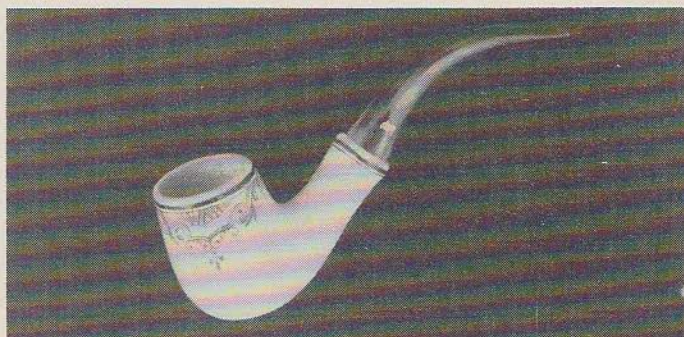
ADRESWIJZIGING

In PKN XIII, 49 heb ik een artikeltje geschreven over drie moderne Franse pijpenmakers. Een van hen, Jean-Michel Coquet, is inmiddels verhuisd en woont nu op een locatie, die een bezoek meer dan waard is:

*Jean-Michel Coquet
13116 Vernegues
Tel. 90.59.30.85*

Vernegues ligt vlakbij Salon de Provence.

Ruud Stam



Pijp van
Jean-Michel Coquet